

การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติ
ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง
(ข้อกำหนดแมนเดลา) ศึกษากรณี : เรือนจำพิเศษธนบุรี
THE UNITED NATIONS STANDARD
MINIMUM RULES FOR THE TREATMENT
OF PRISONER (THE NELSON MANDELA
RULES): A CASE STUDY OF THONBURI
REMAND PRISON

เอมมิกา ทองอุ้น

Aemmika Thongaoon *

เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล

Chet Ratchadapunnathikul**

วินัยกานต์ รุจิภักดิ์

Veenunkarn Rujiprak***

สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ

Sanyapong Limprasert****

วรศรา ศิริสุทธิเดชา

Warissara Sirisuthidecha*****

■ บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนด

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Student of master of arts in criminology and criminal justice, Faculty of social sciences and humanities, Mahidol University

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Thesis Major Advisor, Criminology and Justice Administration, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

*** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Thesis Co-Advisor, Criminology and Justice Administration, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

**** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Thesis Co-Advisor, Faculty of Law, Rangsit University

***** ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาจิตใจ กรมราชทัณฑ์

Chairman, Director of education and Mental Development sub-bureau, Department of Corrections

Received: February 14, 2021 Revised: May 12, 2021 Accepted: June 7, 2021

แมนเดลา) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) และแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี ซึ่งเป็นเรือนจำนำร่องแห่งแรกของโลกที่นำการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) มาปรับใช้อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแก่เรือนจำอื่น ๆ ทั่วประเทศไทย ให้มีความก้าวหน้า และมีความสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง : ข้อหนดแมนเดลาต่อไป

โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (mixed method) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำ จำนวนทั้งสิ้น 178 คน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-SD) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้ต้องขังเรือนจำ จำนวน 5 คน และบุคคลที่ผู้บัญชาการเรือนจำมอบหมาย จำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรีจากข้อคำถาม

219 ข้อ พบว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ (1) หลักการพื้นฐานของการปฏิบัติ (2) การปกป้องคุ้มครอง (3) สภาพทางกายภาพของการจำคุก (4) ความมั่นคงปลอดภัย การรักษาระเบียบและวินัย (5) ระเบียบเรือนจำ (6) การดูแลสุขภาพ (7) เจ้าหน้าที่เรือนจำ พบว่า เรือนจำพิเศษธนบุรีสามารถปฏิบัติตามได้ครบถ้วน 215 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 98.17 ปฏิบัติได้บางส่วน 4 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 1.83 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้เลย 0 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 0

คำสำคัญ: มาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา), เรือนจำพิเศษธนบุรี, กรมราชทัณฑ์

■ ABSTRACT

The purpose of this research is to study about the United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner (The Nelson Mandela Rules) of Thonburi Remand Prison which pioneered to be the first prison to be fully adapted to the rules. We aim to revise and study about problems and obstacles that might occur and find out how we can improve to apply for the general prisons in Thailand in the future. We used a Mixed Method as a research plan, a quantitative research was first collected and analyzed from 178 prison staff from Thonburi Remand

Prison by using percentage, mean, and Standard Deviation (SD) as indicators. The qualitative research was collected and analyzed by In-depth interview from 6 sample people which are 5 prisoners and 1 person assigned by superintendent.

The results of the implementation of the United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner (The Nelson Mandela Rules): A Case study of Thonburi Remand Prison Research survey which contains 219 items has shown that from all the 7 factors from the compliance of The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner (The Nelson Mandela Rules) which are 1. Basic principles of treatment 2. Safeguards 3. Material conditions of imprisonment 4. Security, order and discipline 5. Prison regime 6. Health care and 7. Prison staff, The Thonburi Remand Prison has managed to achieved with full potential 215 items (98.17%), partly achieved 4 items (1.83%) and could not achieve 0 items (0%)

Keywords: The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. (The Nelson Mandela Rules), Thonburi remand prison, Department of corrections

■ ความสำคัญขบอบปัญหา

เรือนจำ เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมราชทัณฑ์ มีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตาม

คำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย ซึ่งในอดีตเรือนจำเน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน ช่มชู้ยั้ง แต่ในปัจจุบันก็คือ การจำคุกเป็นการกันผู้กระทำผิดออกไปจากสังคม ให้สังคมปลอดภัย และการลงโทษ เพื่อแก้ไขฟื้นฟู (rehabilitation) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้โอกาสในการพัฒนาตนเอง เช่น ในเรือนจำจะมีการอบรมแก้ไขพฤติกรรม สืบโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่ม และรายบุคคล ทั้งนี้ เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่อง และเป็นเหตุให้ผู้กระทำผิด เพื่อไม่ให้หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก (นัทธี จิตสว่าง, 2542) แต่ด้วยประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังจำนวนมาก ติดอันดับ 3 ของเอเชีย เป็นรองจีนกับอินเดียที่มีประชากรมากกว่าประเทศไทยหลายเท่า และเป็นอันดับ 1 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยจำนวนผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มจะมากขึ้นในทุก ๆ ปี จนในปี ค.ศ. 2018 ที่ผู้ต้องขัง 529 คน ต่อประชากร 1 แสนคน (World Prison Brief, 2018) ในขณะที่เรือนจำในประเทศไทยสามารถรองรับผู้ต้องขังได้เพียง 245,000 คน แต่ในปัจจุบันมีผู้ต้องขังกว่า 382,895 คน (ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 1 เมษายน 2562) จึงเกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ

กรมราชทัณฑ์จึงให้ความสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงระบบการบริหารจัดการเรือนจำให้ได้มาตรฐานอยู่เสมอ โดยการปฏิบัติงานภายใต้หลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อ

ผู้ต้องขัง ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีไม่การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ตามแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายของกระทรวงหลักอาชญาวิทยา และหลักทัณฑ์โทษ ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner-SMR) ที่ได้จัดทำขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1955 ต่อมาประเทศสมาชิกสมัชชาแห่งสหประชาชาติมีมติเห็นชอบที่จะปรับปรุง SMR ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม โดยยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2560) ปัจจุบันได้พัฒนาการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner: SMR) มาเป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง: ข้อกำหนดแมนเดลลา (The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoner: The Nelson Mandela Rules) ที่ได้มีการรวบรวมมาตรฐานทางด้านกระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน โดยครอบคลุมสิทธิของผู้ต้องขัง และยังเป็นแนวทาง

การปฏิบัติงานที่ทันสมัยและเชื่อถือได้สำหรับเจ้าหน้าที่เรือนจำและการบริหารจัดการเรือนจำที่ดี สำหรับประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดแมนเดลลา ในวันอังคารที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 โดยเริ่มจากเรือนจำพิเศษธนบุรีเป็นเรือนจำนำร่องแห่งแรกของโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อกำหนดแมนเดลลา (Mandela Rules) มาส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้เรือนจำได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดฯ เป็นการยกระดับมาตรฐานการดูแลผู้ต้องขังด้วยการเคารพสิทธิมนุษยชน ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับและเผยแพร่การดำเนินงานไปยังเรือนจำทั่วประเทศไทย ตลอดจนนานาอารยประเทศ

จากความสำคัญของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง : ข้อกำหนดแมนเดลลา ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี ซึ่งเป็นเรือนจำนำร่องแห่งแรกของโลกว่า ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติได้อย่างไรบ้าง เพื่อจะทราบถึงปัญหาอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการดำเนินงาน และแนวทางแก้ไข เพื่อจะนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงและพัฒนา การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแก่เรือนจำอื่นๆ ทั่วประเทศไทย ให้มีความก้าวหน้าและมีความสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง : ข้อกำหนดแมนเดลลาต่อไป

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี

■ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมผสาน (mix method) เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ปัญหาอุปสรรคตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยได้ดำเนินการตามวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลเชิงทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษา

จากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2. การศึกษาภาคสนาม (field research) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษาใน 2 ส่วน คือ

2.1 วิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ในประเด็นเรื่องการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) โดยแจกแบบสอบถามให้แก่เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี จำนวน 178 คน

2.2 วิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) ผู้ต้องขังเรือนจำ จำนวน 5 คน ในประเด็นเรื่องการดำเนินชีวิตขณะถูกคุมขังในเรือนจำมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) การสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) ผู้ที่บัญชาการเรือนจำพิเศษธนบุรี มอบหมาย ในประเด็นเรื่องปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา)

■ ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรีจากข้อคำถาม 219 ข้อ พบว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำ

แห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำ พิเศษธนบุรี ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ หลักการพื้นฐานของการปฏิบัติ การปกป้องคุ้มครอง สภาพทางกายภาพของการจำคุก ความมั่นคงปลอดภัย การรักษาระเบียบและวินัย ระบอบเรือนจำ การดูแลสุขภาพเจ้าหน้าที่เรือนจำ เจ้าหน้าที่เรือนจำ สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน 215 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 98.17 ปฏิบัติได้บางส่วน 4 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 1.83 ไม่สามารถปฏิบัติได้เลย 0 ข้อ

ผลการศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำ พิเศษธนบุรี สามารถสรุปผลวิจัยเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านหลักการพื้นฐานของการปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนร้อยละ 67.75 ปฏิบัติได้บางส่วนร้อยละ 29.86 ไม่สามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 2.39 โดยรวมสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 2.654), (S.D. = 0.524)

2. การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านการปกป้องคุ้มครอง ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนร้อยละ 64.58 ปฏิบัติได้บางส่วนร้อยละ 33.30 ไม่สามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 2.12 โดยรวมสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 2.625), (S.D. = 0.526)

3. การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านสภาพทางกายภาพของการจำคุก ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนร้อยละ 63.11 ปฏิบัติได้บางส่วนร้อยละ 30.37 ไม่สามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 6.52 โดยรวมสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 2.566), (S.D. = 0.613)

4. การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านความมั่นคงปลอดภัย ระเบียบและวินัย ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนร้อยละ 71.54 ปฏิบัติได้บางส่วนร้อยละ 26.84 ไม่สามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 1.62 โดยรวมสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 2.699), (S.D. = 0.493)

5. การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านระบอบเรือนจำ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนร้อยละ 70.47 ปฏิบัติได้บางส่วนร้อยละ 27.73 ไม่สามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 1.80 โดยรวมสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 2.687), (S.D. = 0.501)

6. การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านการรักษาสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนร้อยละ 64.42 ปฏิบัติได้บางส่วนร้อยละ 34.06 ไม่สามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 1.52 โดยรวมสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 2.629), (S.D. = 0.514)

7. การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านเจ้าหน้าที่เรือนจำ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำพิเศษธนบุรี สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนร้อยละ 62.98 ปฏิบัติได้บางส่วนร้อยละ 34.42 ไม่สามารถปฏิบัติได้ร้อยละ 2.60 โดยรวมสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 2.604), (S.D. = 0.540)

■ รูปแบบและอภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านที่ 1 หลักการพื้นฐานของการปฏิบัติเรือนจำพิเศษธนบุรีตระหนักในความสำคัญของการปฏิบัติตนด้วยการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง ซึ่งเจ้าหน้าที่เรือนจำทุกคนผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะการติดต่อสื่อสารและทัศนคติซึ่งสนับสนุนการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหน่วยงานราชทัณฑ์ก็มีนโยบายเด็ดขาดไม่ประนีประนอมต่อเจ้าหน้าที่ที่ประพฤติมิชอบและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยความทารุณมีการติดตามผลการร้องเรียนเกี่ยวกับการประพฤติผิดและการปฏิบัติอันเลวร้ายต่อผู้ต้องขัง ข้อมูลจากผู้ต้องขังแสดงให้เห็นว่า เรือนจำปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยความยุติธรรม สอดคล้องกับนโยบายเน้นหนักของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ที่ให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ปฏิบัติตามนโยบาย 4s ในข้อ SERVICE คือให้ตระหนักว่าผู้ต้องขังคือ เพื่อนมนุษย์ พี่น้องร่วมชาติ และผู้รับบริการ ซึ่งจุดศูนย์กลางและผู้รับบริการของกรมราชทัณฑ์ คือผู้ต้องขังที่อยู่ภายใต้การปกครองของกรมราชทัณฑ์ ทั้งนี้จะต้องดูแลเอาใจใส่ ผู้ต้องขังไม่ให้ถูกทำร้ายหรือเสียชีวิต

แบบผิดธรรมชาติ รวมถึงไม่ให้ผู้ต้องขังทำร้ายตนเองจนเสียชีวิต หรือฆ่าตัวตาย เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอกสงสัยในการเสียชีวิตของผู้ต้องขัง

เจ้าหน้าที่มีความรู้เกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับหลักการปฏิบัติที่เท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ ให้การช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ควรได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เช่น ผู้ป่วยกลุ่มข้ามเพศ หรือผู้สูงอายุ ในกรณีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะได้รับสิทธิประโยชน์ตามหลักการสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ มีการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ต้องขังจะพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศชัดเจนในนโยบายเรือนจำ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีถูกแยกออกจากนักโทษเด็ดขาด ผู้ต้องขังเด็กและเยาวชน (อายุต่ำกว่า 18 ปี) ถูกแยกออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เด็ก หมายความว่าบุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ บุคคลที่อายุเกิน 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ เมื่อต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาจะได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลเยาวชนและครอบครัว

นักโทษเด็ดขาดทุกคนผ่านการจำแนกลักษณะซึ่งจัดให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อประเมินความเสี่ยงของผู้ต้องขังคนนั้น และเพื่อออกแบบโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังมีการประเมินรายบุคคลเพื่อจำแนกลักษณะผู้ต้องขังโดยพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดและภูมิหลังส่วนตัวของผู้ต้องขัง มีการทบทวนผลการประเมิน

ความเสี่ยงและความต้องการของผู้ต้องขัง นอกจากประเด็นความมั่นคงปลอดภัยแล้ว การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแต่ละคน มีความสัมพันธ์กับหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัยในการ จำแนกลักษณะของผู้ต้องขังมีการคำนึงถึงเรื่อง เพศสภาพด้วย

ในกรณีเกิดการปฏิบัติที่รุนแรงต่อผู้ต้องขัง การเสียชีวิตภายในเรือนจำ การหายตัวไป จากเรือนจำ หรืออาการบาดเจ็บอย่างรุนแรงของผู้ต้องขัง หรือข้อกล่าวหาเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว จะมีการตรวจสอบอย่างละเอียด ต้องมีการรายงานข้อกล่าวหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติที่รุนแรงต่อผู้ต้องขังไปยังหน่วยงาน ผู้มีอำนาจที่เป็นอิสระจากเรือนจำ มีการดำเนินการ ตามขั้นตอนแบบเดียวกัน ในกรณีการเสียชีวิต ภายในเรือนจำและการหายตัวไป หรือการบาดเจ็บ อย่างรุนแรงของผู้ต้องขัง เรือนจำจะร่วมมือ กับองค์กรต่างๆ ในการสอบสวนกรณีดังกล่าว จะมีการเก็บรักษาหลักฐานไว้ ผู้เสียหาย และพยานได้รับการคุ้มครอง และเจ้าหน้าที่ที่อาจมี ส่วนเกี่ยวข้องในการทำผิดต้องไม่มีส่วนร่วม ในการสอบสวน จะมีการแจ้งสมาชิกครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องจะได้รับการแจ้งในทุกกรณี ในกรณีเสียชีวิตศพของผู้ต้องขังที่เสียชีวิตได้รับการ ปฏิบัติด้วยความเคารพและคำนึงถึงศักดิ์ศรี มีการส่งศพต่อไปกับครอบครัวหรือญาติใกล้ชิด โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ส่วนที่ 4 สุขอนามัยของผู้ต้องขัง มาตรา 56 ในกรณีที่ ผู้ต้องขังตาย ป่วยหนัก บาดเจ็บสาหัส วิกฤตจิต หรือจิตไม่ปกติให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งเรื่อง ดังกล่าวให้คู่สมรสของผู้ต้องขังนั้น ญาติ หรือ บุคคลที่ผู้ต้องขังระบุไว้ทราบโดยไม่ชักช้า

ในด้านของเจ้าหน้าที่เรือนจำนั้นจะมี การสวมใส่เสื้อผ้าหรือสัญลักษณ์ที่เห็นความ แตกต่าง แยกออกจากผู้ต้องขังอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นไปตามกฎสำนักนายกรัชมณตรี ฉบับที่ 98 (พ.ศ. 2559) ออกตามความในพระราชบัญญัติ เครื่องแบบข้าราชการฝ่ายพลเรือน พุทธศักราช 2478 ที่มีการระบุการแต่งกายเครื่องแบบพิเศษ ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ชายและหญิง อย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่เรือนจำได้รับการฝึกอบรม เกี่ยวกับนโยบายและขั้นตอนในการจัดการ กับความรุนแรงระหว่างผู้ต้องขัง มีการบันทึก รายละเอียดความรุนแรงระหว่างผู้ต้องขัง และการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เรือนจำในทุกกรณี มีการบันทึกการทำร้ายตนเองและฆ่าตัวตายในเรือนจำ ตลอดจนความพยายามในการกระทำการ ดังกล่าว ในส่วนการกำหนดที่อยู่ ของผู้ต้องขัง ให้อยู่ในห้องขังร่วมกับผู้อื่น หรืออยู่เรือนนอนหมู่ ได้นั้น ผ่านการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ถึงความเหมาะสมในการรวมกลุ่มกับผู้ต้องขังอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการปฏิบัติตามมาตรฐาน ด้านคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำกลาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาด้านความ ปลอดภัยในชีวิตผู้ต้องขัง พบว่า ทางเรือนจำ ให้ความสำคัญด้านนี้ ตั้งแต่ขั้นแรกรับ ทางเจ้าหน้าที่ จะทำการคัดแยกผู้ต้องขัง โดยมีการสอบถึงคู่กรณีในเรือนจำ ถ้าจะมีการแยกขัง ไม่ให้อยู่ที่เรือนนอนหรือกองงานเดียวกัน นอกจากการจำแนกในขั้นต้นแล้ว การเฝ้าระวัง การติดตามของทางเจ้าหน้าที่โดยให้ผู้ช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้ต้องขังชั้นดีคอยสอดส่อง หาข่าวเพื่อไม่ให้เกิดการคุกคามของผู้ต้องขัง ด้วยกัน (อาภากร งามปลอด, 2558)

ผลการศึกษา พบว่า การปฏิบัติ ตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านหลักการพื้นฐานของการปฏิบัติ สามารถปฏิบัติได้บางส่วน จำนวน 1 ข้อ คือ เรือนจำมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอในช่วง กลางวันและกลางคืนเพื่อการดูแลตรวจตรา อย่างเพียงพอและสอดคล้องกับระดับความมั่นคง ของเรือนจำ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องคุณภาพ ชีวิตการทำงานของข้าราชการราชทัณฑ์ในกลุ่ม จังหวัด “ร้อยแก่นสารสินธุ์” พบว่า ข้าราชการ ราชทัณฑ์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิต การทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ข้าราชการราชทัณฑ์ต้องปฏิบัติ หน้าที่ตลอด 24 ชั่วโมง โดยการสับเปลี่ยน หมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่ทั้งกลางวันและ กลางคืน ทำให้ไม่มีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอ อีกทั้ง อัตรากำลังเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ รวมถึงงาน ในความรับผิดชอบที่มีมากเกินไป เจ้าหน้าที่หนึ่งคน ต้องทำงานในหลายหน้าที่ในคราวเดียวกัน นอกจากนี้ ข้าราชการราชทัณฑ์ ต้องมีการเตรียม ความพร้อมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ตลอด 24 ชั่วโมง แม้ในเวลาพักผ่อน เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญ ที่ต้องมีการเตรียมกำลังเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ ต้องพร้อมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ทันที จึงมีผล ทำให้คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ ราชทัณฑ์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ยศวรธรณ์ การะเกตุ และคนอื่น ๆ, 2558)

2. ด้านที่ 2 การปกป้องคุ้มครอง

เรือนจำพิเศษธนบุรีมีกระบวนการรับตัว ผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขังทุกคนจะมีคำสั่ง

หรือหมายจำคุกตามกฎหมาย เมื่อมาถึงเรือนจำ จะมีการแจ้งโดยทันทีถึงเหตุผลที่ถูกคุมตัว และ ข้อกล่าวหาของตนเอง ผู้ต้องขังสามารถแจ้งให้ ครอบครัวหรือบุคคลที่แจ้งชื่อไว้สำหรับติดต่อ ทราบถึงการถูกคุมขังของตนเอง ผู้ต้องขังได้รับ การแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรทันทีถึงสิทธิ และข้อบังคับ ผู้ต้องขังจะได้รับข้อมูลเป็นลายลักษณ์ อักษรในภาษาที่ผู้ต้องขังเข้าใจ หรือหากจำเป็น ข้อมูลดังกล่าวจะถูกถ่ายทอดด้วยความช่วยเหลือ ของล่ามให้เป็นภาษาที่ผู้ต้องขังสามารถเข้าใจ ในกรณีผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือหรือผู้ที่มีความ บกพร่องทางการรับรู้ จะได้รับทราบข้อมูล โดยวาจาหรือโดยวิธีอื่นที่เหมาะสม ตามความต้องการของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 4 ผู้ต้องขัง ส่วนที่ 1 การรับตัวผู้ต้องขัง ในมาตรา 38 ในวันที่ได้รับตัวผู้ต้องขัง เข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงข้อบังคับเรือนจำ ระเบียบ กรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของ ผู้ต้องขัง และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขัง จะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็น ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่รู้ หนังสือ ต้องชี้แจงรายละเอียดในข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ และสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับตามที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งเรื่องอื่นที่จำเป็น ตามวรรคหนึ่งให้ผู้ต้องขังทราบด้วยวาจา หรือด้วยวิธีการอื่นใดเพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าใจ ด้วย การแจ้งตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้เจ้าพนักงานเรือนจำบันทึกไว้ในทะเบียน ประวัติผู้ต้องขังด้วย และยังสอดคล้องกับ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่ผู้บัญชาการ เรือนจำพิเศษธนบุรีมอบหมายที่กล่าวว่า “ในกรณี

ที่เป็นผู้ต้องขังต่างชาติเจ้าหน้าที่จะมีการจัดหาล่ามภาษามาให้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ต้องขังที่สามารถพูดได้หลายภาษา”

แฟ้มประวัติผู้ต้องขังทุกคนได้รับการจัดเรียงอย่างเป็นระบบ เพราะเรือนจำพิเศษธนบุรีได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนประวัติผู้ต้องขังจัดเก็บข้อมูลแฟ้มทะเบียนประวัติผู้ต้องขังทุกคน โดยจัดเรียงอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งสายความรับผิดชอบที่ชัดเจนระหว่างการบริหารและการบำรุงรักษาระบบการบริหารจัดการแฟ้มข้อมูลผู้ต้องขัง ได้มีการแยกหมวดหมู่ แยกประเภทผู้ต้องขัง และมอบหมายแบ่งให้เจ้าหน้าที่ในฝ่ายเป็นผู้ดูแลเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องระบุตัวตนก่อนเข้าระบบเพื่อป้องกันการเข้าถึงหรือแก้ไขแฟ้มข้อมูลผู้ต้องขังโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้ต้องขังสามารถได้รับสำเนาแฟ้มข้อมูลอย่างเป็นทางการเมื่อได้รับการปล่อยตัวตามเอกสารใบสำคัญในการปล่อยตัวผู้ต้องขัง (ร.ท. 25) เมื่อปล่อยตัวพ้นโทษ ซึ่ง ร.ท. 25 นั้นจะมีข้อมูลเกี่ยวกับกำหนดโทษ และคดีของผู้ต้องขังฉบับย่อให้ แต่ผู้ต้องขังไม่สามารถนำแฟ้มข้อมูลอย่างเป็นทางการไปได้เนื่องจากเป็นเอกสารทางราชการ ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงเอกสารทั้งแบบปกติ และ/หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของตนเองได้ หรือได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลดังกล่าวไว้กับตัวเองในเฉพาะกรณีเอกสารเป็นเรื่องของตัวเอง ผู้ต้องขังเองไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น และไม่ใช่อเอกสารที่ประทับตราชั้นความลับซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

เมื่อทางเรือนจำพิเศษธนบุรีรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ ผู้ต้องขังจะได้รับการแจ้งถึงกระบวนการร้องเรียนทั้งภายในและภายนอกที่มีอยู่และวิธีการดำเนินการดังกล่าว ข้อเรียกร้องและคำร้องเรียนของผู้ต้องขังจะถูกส่งถึงผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติราชการแทน ข้อเรียกร้องและคำร้องเรียนยังสามารถถูกส่งถึงหน่วยงานราชทัณฑ์ส่วนกลาง และองค์กรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางศาลหรืออื่นๆ โดยไม่มีการตัดข้อความในเนื้อหาสาระหรือใจความสำคัญออก ข้อเรียกร้องและคำร้องเรียนสามารถส่งถึงหน่วยกลไกตรวจสอบและติดตามอิสระได้ด้วยการรักษาเป็นความลับอย่างเต็มที่ที่มีการปกป้องคุ้มครองและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอเพื่อให้การส่งคำร้องเรียนปลอดภัยและได้รับการรักษาเป็นความลับ ถ้าผู้ต้องขังไม่สามารถยื่นคำร้องเรียนเองได้ ที่ปรึกษาทางกฎหมาย สมาชิกในครอบครัวของผู้ต้องขังหรือบุคคลที่มีความรู้ในกรณีนั้น อาจกระทำแทนได้ ข้อเรียกร้องและคำร้องเรียนทั้งหมดถูกจัดเก็บอยู่ในแฟ้มข้อมูลผู้ต้องขังทุกข้อเรียกร้องและคำร้องเรียนได้รับการจัดการและตอบทันทีโดยไม่ชักช้า ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 5 สิทธิหน้าที่ ประโยชน์และกิจการอื่นๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง ส่วนที่ 1 สิทธิของผู้ต้องขัง “มาตรา 47 ผู้ต้องขังมีสิทธิร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าพนักงานของเรือนจำได้ โดยให้ได้รับความคุ้มครองและให้คำปรึกษาในทันที รวมทั้งคำร้องดังกล่าวต้องรักษาเป็นความลับและได้รับการไต่สวนชี้ขาดโดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

3. ด้านที่ 3 สภาพทางกายภาพของการจำคุก

ผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีแต่ละคน มีที่นอนและเครื่องนอนที่แยกเฉพาะของตน ซึ่งเพียงพอและรักษาให้สะอาดอยู่เสมอ มีอากาศบริสุทธิ์สามารถเข้าทางหน้าต่างที่มีขนาดใหญ่เพียงพอ มีแสงสว่างตามธรรมชาติ และแสงไฟอื่นมีอย่างเพียงพอสำหรับผู้ต้องขังในการอ่านหนังสือและทำงานโดยไม่เป็นอันตรายต่อสายตา ทุกส่วนของเรือนจำที่ผู้ต้องขังใช้งาน ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม และรักษาให้สะอาด มีการตัดแปลงหรือปรับเปลี่ยนในเรือนจำอย่างเหมาะสม มีแพทย์หรือหน่วยงานสาธารณสุขตรวจสอบปัจจัยทางด้านสุขภาพในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ต้องขัง

สิ่งอำนวยความสะดวกทางสุขอนามัย (ห้องสุขา) ในเรือนจำสะอาดเพียงพอ และเข้าถึงได้เมื่อต้องการ เรือนจำมีการจัดเสื้อผ้าให้ผู้ต้องขังอย่างเพียงพอเพื่อทำให้มีสุขภาพที่ดี และไม่เป็นการลดคุณค่าตนเองหรือทำให้อับอาย มีบริเวณซักผ้าที่เปิดใช้งานอยู่เพื่อให้เสื้อผ้าผู้ต้องขังสะอาดและอยู่ในสภาพที่เหมาะสม น้ำและของใช้ส่วนตัวในห้องน้ำ รวมไปถึงการดูแลเส้นผมและเครา ถูกจัดหาให้ผู้ต้องขังโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีการจัดทำเกณฑ์เกี่ยวกับคุณภาพปริมาณและการเตรียมอาหาร คือ ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารตามความต้องการทางสุขภาพและโภชนาการ มีการจัดอาหารให้วันละ 3 มื้อโดยไม่ค่าใช้จ่าย แพทย์หรือหน่วยงานสาธารณสุขตรวจสอบปริมาณ คุณภาพ การจัดเตรียมและบริการของอาหารและน้ำดื่มอย่างสม่ำเสมอ เป็นไปตาม

นโยบายกรมราชทัณฑ์ ที่กำหนดให้มีการตรวจประเมินมาตรฐานสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขัง 5 ด้าน โดยมีการตรวจประเมิน ที่นอน สุกกรรม โรงเลี้ยงอาหาร สถานพยาบาล และการกำจัดขยะมูลฝอย และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องมาตรฐานการจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านที่นอน โดยรวมอยู่ในระดับดี พื้นผนัง เพดานสะอาด แข็งแรง สภาพดีไม่มีขำรูด มีแสงสว่างเพียงพอ

มีจุดน้ำดื่มสำรองภายในห้อง โดยมีน้ำดื่มในภาชนะที่สะอาด มีก๊อกปิด-เปิด มิดชิด เครื่องนอนเพียงพอ (ครบตามจำนวนผู้ต้องขัง) มีส้วมในเรือนนอนที่สะอาด มีอุปกรณ์ช่วยในการระบายอากาศ คือพัดลมระบายความร้อน (2) ด้านสุกกรรม โดยรวมอยู่ในระดับดี คือ มีห้องหรือสถานที่เก็บอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้ว มีการล้างภาชนะด้วยวิธีการอย่างน้อย 2 ขั้นตอน (3) ด้านโรงเลี้ยง โดยรวมอยู่ในระดับดี คือ มีอ่างล้างภาชนะอุปกรณ์ อ่างล้างจานบ่อดักไขมัน มีโรงเลี้ยงอาหารหรือพื้นที่จัดเลี้ยงเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์จัดเลี้ยงครบตามจำนวนผู้ต้องขัง โต๊ะ เก้าอี้ สะอาดแข็งแรง (4) ด้านสถานพยาบาล โดยรวมอยู่ในระดับดี คือ มีการจัดทำทะเบียนประวัติ (OPD Card) ของผู้ต้องขังป่วย มีพยาบาลวิชาชีพหรือพยาบาลเทคนิคหรือเจ้าหน้าที่พยาบาล ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลเรือนจำ สถานพยาบาลมีสภาพแวดล้อมสะอาด และอากาศถ่ายเทสะดวกและมีแสงสว่างเพียงพอ และ (5) ด้านการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล โดยรวมอยู่ในระดับดี คือ ตัวเรือนส้วมมีการระบายอากาศดี แสงสว่างเพียงพอ มีการกำจัดสิ่งปฏิกูลด้วยวิธีที่เหมาะสม เช่น การมีการบำบัดขั้นที่ 2 หรือ

หน่วยงานภายนอกใช้รถสูบน้ำออกก่อกำจัด มีป้ายบอกบริเวณหรือจุดสำหรับทิ้งขยะ แยกขยะหรือค่าตอบแทนต่าง ๆ มีการแยกประเภทขยะ ขยะเปียก ขยะแห้ง ที่จัดรองรับขยะ พื้น ผนัง โถส้วม ที่ปัสสาวะสะอาด บริเวณที่พักขยะ มีการแยกประเภทขยะและรวบรวมใส่ภาชนะ หรือถุงที่มีการปกปิดมิดชิด ไม่มีการรั่วซึม มีที่รองรับขยะ (ถังขยะ) เพียงพอ (บุญญาฤทธิศรีเยี่ยมโหม, 2560)

ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านสภาพทางกายภาพของการจำคุก สามารถปฏิบัติได้บางส่วน จำนวน 2 ข้อ สามารถอธิบายได้ว่า

พื้นที่ในเรือนนอนของผู้ต้องขังแต่ละคนมีขนาดไม่ต่ำกว่า 3.4 ตารางเมตรต่อคน สามารถปฏิบัติได้บางส่วน เนื่องจากปริมาณผู้ต้องขังที่มีจำนวนมาก และพื้นที่ในเรือนนอนมีค่อนข้างจำกัดทำให้เกิดความแออัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่กล่าวว่า “เรือนนอนกว้างแต่ก็แออัดเพราะคนในห้องมันเยอะต้องแย่งที่นอน ที่เข้าห้องน้ำที่อาบน้ำกัน มันไม่ได้สบายเท่ากับอยู่ที่บ้านหรือ” สอดคล้องกับรายงานแสดงสภาพความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานของกรมราชทัณฑ์ข้อมูลวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ที่ระบุว่า เรือนจำพิเศษธนบุรีมีความสามารถในการจุผู้ต้องขังเต็มที่ (เดิม) จำนวน 4,422 คน จุผู้ต้องขังเต็มที่ (เพิ่ม 30%) จำนวน 5,749 คน แต่มีผู้ต้องขังกว่า 6,096 คน ซึ่งเกินความจุมาตรฐานที่รับได้ 347 คน คิดเป็น 6.04%

เรื่องการติดตั้งส่วนที่อาบน้ำและมีฝักบัวเพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังทุกคนที่จะอาบน้ำ และสามารถอาบน้ำได้บ่อยเท่าที่จำเป็น สามารถปฏิบัติได้บางส่วนอาจเนื่องจาก เรือนจำพิเศษธนบุรี มีการติดตั้งส่วนอาบน้ำที่เป็นอ่างน้ำรวม และมีโซนที่เป็นฝักบัว แต่โซนฝักบัวไม่ได้มีเพียงพอสำหรับผู้ต้องขังทุกคน จึงต้องแบ่งผู้ต้องขังให้อาบน้ำทั้งโซนของอ่างน้ำรวม และโซนฝักบัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์บุคคลที่ผู้บัญชาการมอบหมาย กล่าวว่า “ที่อาบน้ำมีสองแบบ คือ เป็นอ่างรวมแถวยาว ผู้ต้องขังสามารถตักด้วยขันอาบได้หลายคนต่อครั้ง และแบบฝักบัวแต่จำนวนอาจจะไม่เพียงพอสำหรับผู้ต้องขังทุกคน มีการกำหนดเวลาในการอาบน้ำไม่เกินคนละ 10 นาที”

4. ด้านที่ 4 ความมั่นคงปลอดภัย การรักษาระเบียบและวินัย

โครงสร้างพื้นฐานของเรือนจำพิเศษธนบุรี และองค์ประกอบทางกายภาพนั้นมีความมั่นคง คือ มีโครงสร้างกำแพงที่มั่นคง และมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อให้เกิดการควบคุมผู้ต้องขังที่มั่นคง เจ้าหน้าที่เรือนจำปฏิบัติตามกระบวนการความมั่นคงปลอดภัยที่มีมาตรฐาน เป็นไปตามกระบวนการความมั่นคงปลอดภัยที่มีมาตรฐาน มีการนับจำนวนยอดผู้ต้องขังวันละ 5 ครั้ง เจ้าหน้าที่เรือนจำได้สร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่มีการซักซ้อมการควบคุมประชากรผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ แม้อัตราส่วนเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังจะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน มีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการกำหนดการลงโทษทางวินัย คือ เรือนจำพิเศษธนบุรีได้ปฏิบัติตามกฎกระทรวง

ยุติธรรม ซึ่งมีการกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน การลงโทษ มีความยุติธรรม เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ ในการลงโทษต้องสอบสวนเสร็จแล้วจึงลงโทษ (จะไม่มี การตัดเย็บมณาดิ ในระหว่างสอบสวนเด็ดขาด) เรื่องของการกำหนดโทษ ระยะเวลา และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเชื่อมโยงกับการชั่งเตี๋ยว จะถูกบันทึกไว้ในแฟ้มประวัติผู้ต้องชั่ง โดยจะมีฝ่ายทะเบียนประวัติผู้ต้องชั่งจะจัดเก็บเอกสารการกำหนดโทษ ในเรื่องของการแยกชั่งเรือนจำพิเศษธนบุรี จะมีคณะกรรมการกลั่นกรองในการแยกชั่ง รวมถึงกรณี ที่ผู้ต้องชั่งเรียกร้องการแยกชั่ง เช่น เพื่อความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายจากผู้ต้องชั่งรายอื่น ในการตรวจค้นห้องชั่ง และร่างกาย จะกระทำเมื่อจำเป็นเท่านั้น เจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีหน้าที่ในการตรวจค้น ปฏิบัติตามหลักการและระเบียบ และได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมมีทางเลือกอื่นนอกจากการตรวจค้นแบบล่วงล้ำร่างกาย เพราะทางเรือนจำจะมีเครื่องตรวจจับวัตถุโลหะ และเครื่องตรวจจับโลหะสแกนโลหะแบบเดินผ่าน walk through

ไม่มีการใช้เครื่องพันธนาการใด ๆ ในลักษณะที่ลดทอนศักดิ์ศรีหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวด เนื่องจากเรือนจำพิเศษธนบุรี มีการปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของเรือนจำจำกัดการใช้เครื่องพันธนาการอื่น ๆ ในมาตรการป้องกันการหลบหนีในระหว่างการย้ายผู้ต้องชั่ง และในกรณีที่เป็นคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ต้องชั่งทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น หรือทำลายทรัพย์สิน ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 2 อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ มาตรา 21 ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องชั่ง

เรือนจำพิเศษธนบุรีได้อนุญาตให้เจ้าหน้าที่เรือนจำพักตะบองระหว่างปฏิบัติงานตามระเบียบของเรือนจำ และในการใช้กำลัง จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ในกรณีใช้เพื่อป้องกันตัวเอง หรือผู้ต้องชั่งมีความพยายามหลบหนี มีการขัดขืนทางกายภาพต่อคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ในส่วนของอาวุธปืนจะใช้ได้ ก็ต่อเมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในกรณีเพื่อป้องกันผู้อื่น เมื่อมีภัยอันตรายอันถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายสาหัสใกล้มาถึง หรือผู้ต้องชั่งมีความพยายามหลบหนี ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 2 อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ มาตรา 22

5. ด้านที่ 5 ระเบียบเรือนจำ

ผู้ต้องชั่งที่เรือนจำพิเศษธนบุรีทุกคน รวมถึงผู้ต้องชั่งที่ถูกลงโทษทางวินัย และอยู่ระหว่างการลงโทษ จะได้ออกกำลังกายกลางแจ้งอย่างน้อยวันละหนึ่งชั่วโมง และจะมีการจัดสรรช่วงเวลาที่เหมาะสมให้อยู่ภายนอกห้องชั่ง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ตามความถนัดทางกายภาพ โดยเฉพาะผู้ต้องชั่งวัยหนุ่ม สามารถเข้าถึงการฝึกอบรม/อุปกรณ์ทางกายภาพ/สันทนาการ ในระหว่างการออกกำลังกาย และสำหรับผู้ต้องชั่งสูงอายุทางเรือนจำ มีการจัดชมรมผู้สูงอายุไว้ให้ที่แดน 6 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย เรื่องปัญหาด้านสวัสดิการผู้ต้องชั่งสูงอายุในเรือนจำกลางคลองเปรม ผลการศึกษา พบว่า ทางเรือนจำมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่ของผู้ต้องชั่งสูงอายุให้มีความเหมาะสม เช่น สถานที่ออกกำลังกายหรือการจัดกิจกรรม เป็นต้น (สุกฤตา เพชรหนองชุม, 2552)

เรือนจำพิเศษธนบุรีมีการประเมินความต้องการทางด้านการศึกษา/การฝึกอบรมโดยการสมัครเข้าโปรแกรมตามความเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ จะถือเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูรายบุคคล การคัดเลือกโปรแกรมการฝึกอบรมวิชาชีพนั้นต้อง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานภายนอกเรือนจำ จะมีการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของงานให้เหมือนกับที่นำไปใช้กับการทำงานภายนอก ทั้งในเรื่องจำนวนชั่วโมงการทำงาน รายวัน/รายสัปดาห์ที่สุดสุด รวมถึงจำนวนให้พักอย่างน้อย 1 วัน การทำงานในเรือนจำคล้ายคลึงใกล้เคียงกับการทำงานภายนอกให้มาก ในด้านการศึกษา มีการประเมินความต้องการทางด้านการศึกษาของผู้ต้องขังแต่ละคน ในทุกหลักสูตรการศึกษาและฝึกวิชาชีพรวมถึงการศึกษาทางไกล มีการดำเนินการเหมือนกันกับหลักสูตรภายนอกเรือนจำ มีการมอบประกาศนียบัตรอย่างเป็นทางการสำหรับผลการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ โดยไม่มีการระบุว่าได้รับจากภายในเรือนจำ สอดคล้องกับสัมภาษณ์เชิงลึกจากบุคคลที่ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษธนบุรีมอบหมายที่กล่าวว่า “ทางเรือนจำมีสอนตั้งแต่ผู้ไม่รู้หนังสือ ไปจนถึงประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ถึงระดับปริญญาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในส่วนของการฝึกอบรมวิชาชีพ เช่น ช่างไม้ ช่างโลหะ ช่างทำทอง การทำอาหารและขนม เพื่อมุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมเป็นหลัก มากกว่าการสร้างการเงินสำหรับเรือนจำ” และ สอดคล้องพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 4 ผู้ต้องขัง ส่วนที่ 2 การจำแนก

และการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง “มาตรา 42 เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี ให้อธิบดีจัดให้มีระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การอบรมทั้งด้าน คุณธรรมและจริยธรรม การทำงาน การฝึก วิชาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนรู้วัฒนธรรม อันดีงาม กิจกรรมสันทนาการ กีฬา รวมทั้ง จะต้องมีโอกาสได้รับการติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตร องค์กรเอกชนที่มีภารกิจเพื่อการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และรับรู้ถึงข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์โดยได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการ”

ผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีที่ฝึกวิชาชีพ จะได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้ใช้จ่ายรายได้ ส่วนหนึ่งในการซื้อสิ่งของที่อนุญาตในเรือนจำ และส่งส่วนหนึ่งของรายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 5 สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง ส่วนที่ 1 หน้าที่ และการทำงานของผู้ต้องขัง กำหนดตาม “มาตรา 50 ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการทำงานนั้นได้ การคำนวณรายได้เป็นราคาเงินและการจ่ายเงินรางวัล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

เรือนจำพิเศษธนบุรีมีการเคารพการตัดสินใจของผู้ต้องขังในการเลือกหรือเปลี่ยนศาสนาของตนเอง สำหรับทุกศาสนาที่มีผู้นับถือเป็นจำนวนเพียงพอในเรือนจำ ผู้แทนทางศาสนาที่มีคุณสมบัติสามารถเข้ามาเทศน์ดูแลทางจิตวิญญาณและจัดกิจกรรมโดยสม่ำเสมอ หน่วยงานราชทัณฑ์ไม่ห้ามผู้ต้องขังในการเข้าถึงผู้แทนทางศาสนาใด ๆ ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงหนังสือพิธีการและคำสอนทางศาสนา เรือนจำจัดอาหารที่เคารพต่อความจำเป็นด้านโภชนาการทางศาสนาของผู้ต้องขัง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามกฎหมายฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ศึกษากรณีเรือนจำ จังหวัดอ่างทอง ผลการสัมภาษณ์ของหัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจพบว่า ฝ่ายการศึกษาฯ จัดให้มีห้องสมุด ซึ่งมีหนังสือเกี่ยวกับธรรมะและหนังสือที่เกี่ยวกับความบันเทิงเพื่อผ่อนคลายสำหรับผู้ต้องขังในการนับถือศาสนา ผู้ต้องขังมีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาของตนและผู้ต้องขังสามารถปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนบัญญัติที่ผู้ต้องขังนับถือ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม (วัชรารัฐ คาคประคอง, 2556)

เรือนจำพิเศษธนบุรีจัดให้มีการเยี่ยมจากครอบครัวและเพื่อนของผู้ต้องขัง โดยสามารถเยี่ยมได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ผู้ต้องขังจะถูกจัดให้ถูกคุมขังในเรือนจำที่ใกล้กับบ้านเพื่อให้สะดวกต่อการเยี่ยมของญาติ โดยทางเรือนจำจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยวิธีการเยี่ยมญาติที่มีหลายรูปแบบ รวมถึงการเยี่ยมญาติใกล้ชิดโดยเฉพาะกรณีเด็ก มีกระบวนการเข้า/ตรวจค้นสำหรับผู้มาเยี่ยม

ด้วยวิธีที่ไม่ก่อให้เกิดความอับอายของญาติ ถ้าผู้เข้าเยี่ยมไม่ยินยอมให้ตรวจค้นเรือนจำ จะปฏิเสธการเข้าเยี่ยม สอดคล้องกับสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ต้องขัง ที่กล่าวว่า “ได้รับการเยี่ยมตามสิทธิ และตามเงื่อนไขของเรือนจำ มีทั้งการเยี่ยมญาติปกติและเยี่ยมแบบ VDO Call ผ่านโปรแกรม LINE และเขียนจดหมาย”

6. ด้านที่ 6 การดูแลสุขภาพ

เรือนจำพิเศษธนบุรีจัดให้มีการบริการดูแลสุขภาพผู้ต้องขังโดยมีสถานพยาบาลในการให้บริการดูแลสุขภาพผู้ต้องขัง โดยมีพยาบาลวิชาชีพเข้าเวรหมุนเวียนกันทุกวันตลอด 24 ชั่วโมง จัดให้มีบริการดูแลสุขภาพผู้ต้องขังและประเมินปัญหาสุขภาพผู้ต้องขัง หากผู้ต้องขังที่จำเป็นต้องได้รับการผ่าตัด/บำบัดรักษาเฉพาะด้าน ซึ่งเกินกว่าความสามารถของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพของเรือนจำนั้น ๆ ดำเนินการได้ ผู้ต้องขังดังกล่าวจะได้รับการส่งต่อไปยังโรงพยาบาลภายนอก เช่น โรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลราชทัณฑ์ และโรงพยาบาลตามสิทธิ์ของผู้ต้องขัง มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น ให้มีหน่วยงานสาธารณสุขร่วมในการให้บริการ มีการให้บริการด้านสุขภาพตั้งแต่การบำบัดรักษาจนปล่อยตัว (เช่น สำหรับ เอชไอวี, วัณโรค, โรคติดต่ออื่น ๆ หรือการเสพติด) มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านสุขภาพ รวมถึงวัสดุทางการแพทย์เพียงพอ ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงบริการดูแลสุขภาพที่จำเป็นโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตรุนแรงไม่ควรถูกคุมขังในเรือนจำ เนื่องจากความพิการทางจิตหรือสภาพทางจิตอย่างรุนแรงจะถูกส่งต่อไปยังสถาบันกัลยาณิราชนครินทร์

โดยข้อมูลทางการแพทย์ของผู้ต้องขังทั้งหมด เป็นความลับ เว้นแต่การรักษาความลับนั้น อาจส่งผลเป็นภัยอันตรายต่อตัวที่กำลังจะเกิดขึ้น ต่อผู้ป่วย/ผู้อื่น สอดคล้องกับสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ต้องขังที่กล่าวว่า “ที่นี่ให้บริการตรวจร่างกาย ถ้าป่วยจะมีหมอมาติดตามอาการให้ ถ้าเจ็บป่วยไม่มากนักที่มีสถานพยาบาล แต่ถ้าเจ็บหนักจะส่งไปรักษาโรงพยาบาลข้างนอก เรื่องสุขภาพจิตมีนักสังคมสงเคราะห์ของเรือนจำมาอบรมให้ เพราะที่นี่ไม่มีนักจิตวิทยา ร่วมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลมาให้ความรู้ และรณรงค์ให้ออกกำลังกาย หลากหลายทั้ง ฟุตบอล ตะกร้อ ปิงปอง” และสอดคล้องกับวิจัยเรื่องสิทธิในการรับบริการของผู้ป่วยซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่มารับบริการในโรงพยาบาลตำรวจ ผลการวิจัย พบว่า สิทธิการรับบริการ สิทธิผู้ต้องขังที่เป็นผู้ป่วยซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่มารับบริการในโรงพยาบาลตำรวจ ผู้ต้องขังที่เป็นผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายโดยเรือนจำทุกแห่งมีสถานพยาบาล และเจ้าหน้าที่พยาบาลคอยให้การบำบัดรักษาโรคให้กับผู้ต้องขังตามสมควร แต่ถ้าป่วยเกินขีดความสามารถของสถานพยาบาล ก็จะมีการพิจารณาส่งตัวออกรับการรักษาที่โรงพยาบาลภายนอก เช่น โรงพยาบาลตำรวจ เป็นต้น (เอมนิการณ์ อัครศิริพันธ์, 2558)

7. ด้านที่ 7 เจ้าหน้าที่เรือนจำ

การสรรหาเจ้าหน้าที่เรือนจำมีพื้นฐานบนนโยบายการสรรหาที่โปร่งใสและกระตือรือร้นด้วยเกณฑ์และกระบวนการคัดเลือกที่ชัดเจน คำบรรยายลักษณะของงานสำหรับตำแหน่งที่ว่างของเจ้าหน้าที่เรือนจำได้ระบุถึงเกณฑ์การคัดเลือก รวมถึงทักษะ การศึกษา และคุณสมบัติส่วนบุคคลที่จำเป็นการคัดเลือกผู้สมัคร

ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่สรรหาที่ได้รับการฝึกอบรม และรวมถึงการทดสอบคุณสมบัติส่วนบุคคล ศีลธรรมและแรงจูงใจ

หน่วยงานราชทัณฑ์สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่เรือนจำเกิดการเข้าใจตนเองเชิงบวกในการทำงานในฐานะการเป็น “ผู้ให้บริการทางสังคมของสิ่งที่มีความสำคัญมาก” เจ้าหน้าที่เรือนจำประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในจำนวนที่เพียงพอ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ อาจารย์ วิทยากร ด้านการคำ จิตแพทย์และนักจิตวิทยา มีการจ้างนักสังคมสงเคราะห์ลักษณะเป็นการถาวร เจ้าหน้าที่เรือนจำได้รับการจ้างเต็มเวลาด้วยสถานะการเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่เรือนจำมีความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งงาน ตามความประพฤติและประสิทธิภาพในการทำงาน มีอัตราเงินเดือนที่จูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรที่ทั้งชายและหญิงปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และมีการจ่ายเงินเดือนตรงเวลา มีสิทธิประโยชน์และสภาพการจ้างงานที่สอดคล้องและเกื้อหนุนกับสภาพการทำงาน มีระบบที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิด สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรมราชทัณฑ์ ผลการศึกษาด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานพบว่างานมีโอกาสความก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น หน่วยงานมีการพิจารณาความดีความชอบ และการเลื่อนตำแหน่งเงินเดือนอย่างยุติธรรม หน่วยงานมีการโยกย้ายตำแหน่ง โดยยึดหลักการ “ใช้คนให้เหมาะสม กับงาน” ยึดถือความรู้ความสามารถและผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก (งามใจ ทวีชนม์, 2550)

การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เรือนจำก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ อย่างน้อยที่สุดต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ นโยบาย กฎระเบียบ และกฎหมาย

ของประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับเครื่องมือต่าง ๆ ในระดับระหว่างประเทศและระดับภูมิภาคที่นำมาใช้ได้, สิทธิและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำในการปฏิบัติภารกิจรวมถึงการห้ามทรมานและการปฏิบัติที่เลวร้าย, ความมั่นคงและปลอดภัย ประกอบด้วยแนวคิด การควบคุมเชิงพลวัต การใช้กำลัง และการใช้เครื่องพันธนาการ การบริหารจัดการผู้ต้องขังที่รุนแรง ซึ่งรวมถึงการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย, การปฐมพยาบาล ความต้องการทางจิตวิทยา สังคมของผู้ต้องขังและความช่วยเหลือ/ดูแลทางสังคม เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่สามารถผ่านบททดสอบทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ภายหลังการอบรมเท่านั้นที่จะทำงานในเรือนจำได้ ผู้บัญชาการเรือนจำได้รับการฝึกอบรมที่ออกแบบมาสำหรับทักษะการบริหารจัดการที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เป็นการเฉพาะ เจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีหน้าที่พิเศษและผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานกับผู้ต้องขังบางประเภทได้รับการฝึกอบรมเป็นการเฉพาะ หน่วยงานราชทัณฑ์มั่นใจว่าได้จัดและสนับสนุนให้มีหลักสูตรการอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่เรือนจำในระหว่างปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จัดอบรมระหว่างการปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อดำรงไว้และเพิ่มพูนความรู้และความเป็นมืออาชีพของบุคลากร ทุกโปรแกรมการฝึกอบรมที่ได้อ้างถึงด้านบน เน้นการมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมประกอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (เน้นสถานการณ์) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการ กรมราชทัณฑ์ ผลการศึกษาด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคลพบว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถและทักษะที่ได้รับ

จากการฝึกอบรม เพราะหน่วยงานให้โอกาสในการศึกษา อบรม และดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในการทำงานมากเพียงพอทำให้สามารถค้นคว้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว อีกทั้งมีการจัดประชุมชี้แจง อธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และผู้บริหารของกรมราชทัณฑ์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ถือเป็นนโยบายเน้นหนักโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการ สนับสนุนการศึกษา รวมถึงการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ (งามใจ ทวีชนม์, 2550)

ผลการศึกษา พบว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ด้านเจ้าหน้าที่เรือนจำ สามารถปฏิบัติได้บางส่วนนั้น 1 ข้อ คือ อัตราส่วนระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังนั้นเพียงพอ เพื่อมั่นใจถึงการควบคุมผู้ต้องขังอย่างปลอดภัย มั่นคง และมีมนุษยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ทักษะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลาง คลองเปรม ร้อยละ 34.4 มีความไม่เห็นด้วยว่าจำนวนเจ้าพนักงานผู้ควบคุมมีสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องขัง เนื่องจากกรอบอัตราค่าจ้างที่มีอยู่อย่างจำกัด ผนวกกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งพื้นที่เรือนจำ/ทัณฑสถานที่คับแคบ ทำให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต้องตรากตรำทำงานหนักเกินกว่าที่ควรจะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัญหาด้านบุคลากร

ไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถควบคุมและดูแลผู้ต้องขังได้อย่างทั่วถึง ปัญหาปริมาณผู้ต้องขังมากทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังลดลง (ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา, 2546)

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรีจากข้อคำถาม 219 ข้อ ในการปฏิบัติ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ (1) หลักการพื้นฐานของการปฏิบัติ (2) การปกป้องคุ้มครอง (3) สภาพทางกายภาพของการจำคุก (4) ความมั่นคงปลอดภัย การรักษาระเบียบและวินัย (5) ระเบียบเรือนจำ (6) การดูแลสุขภาพ และ (7) เจ้าหน้าที่เรือนจำ เรือนจำพิเศษธนบุรีสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน 215 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 98.17 ปฏิบัติได้บางส่วน 4 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 1.83 ไม่สามารถปฏิบัติได้เลย 0 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 0

ในข้อที่ปฏิบัติได้บางส่วนมีเพียง 4 ข้อ ซึ่งเป็นปัญหาเรื่องความแออัดของผู้ต้องขัง อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอ โดยผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

■ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. กรมราชทัณฑ์ควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ในข้อที่เรือนจำสามารถปฏิบัติได้เพียงบางส่วนเนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการ ประกอบด้วย อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอในช่วงกลางวันและกลางคืนเพื่อการดูแลตรวจตราอย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับระดับความมั่นคงของเรือนจำ

ความแออัดของผู้ต้องขังที่ส่งผลให้พื้นที่ในเรือนนอนของผู้ต้องขังแต่ละคน มีขนาดต่ำกว่า 3.4 ตารางเมตรต่อคน และฝักบัวอาบน้ำมีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังทุกคน

อัตราส่วนระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังนั้นไม่เพียงพอที่จะมั่นใจถึงการควบคุมผู้ต้องขังอย่างปลอดภัย มั่นคงและมีมนุษยธรรม

2. กรมราชทัณฑ์ควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) ในข้อที่เรือนจำสามารถปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนทุกข้อ คือ ด้านที่ 2 การปกป้องคุ้มครอง ด้านที่ 4 ความมั่นคงปลอดภัยระเบียบและวินัย ด้านที่ 5 ระเบียบเรือนจำ และด้านที่ 6 การดูแลสุขภาพ กรมราชทัณฑ์ควรจะรักษาระดับความสามารถโดยมีหนังสือแนวทางในการปฏิบัติงาน แนวทางการทบทวนหรือการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถคงมาตรฐานในการปฏิบัติงานได้สำเร็จ

3. ปัญหาเรื่องของอัตราเจ้าหน้าที่เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังนั้นต่ำกว่ามาตรฐานสหประชาชาติที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อผู้ต้องขัง 5 คน โดยเฉพาะในช่วงที่ผู้ต้องขังมีการเจ็บป่วยหรือต้องไปโรงพยาบาลภายนอก ผู้ต้องขัง 1 คน ต้องมีเจ้าหน้าที่ควบคุมไปด้วย 2 คน

กรมราชทัณฑ์จึงควรเพิ่มอัตราบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ/ทัณฑสถานให้เป็นไปตามกรอบอัตรากำลังตามมาตรฐาน และควรให้เจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ได้มีโอกาสเลือกบรรจุเรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่ต้องการบรรจุตามกรอบอัตรากำลังที่ยังว่างอยู่ของแต่ละแห่ง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขอย้ายกลับภูมิลำเนาในอนาคต ควบคู่กับการพัฒนาประสิทธิภาพ

ในการทำงานของข้าราชการ ส่งเสริมจิตสำนึกในงานเพื่อให้มีความเข้าใจในมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และหลักการของความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ

4. ปัญหาพื้นที่ในเรือนนอนของผู้ต้องขังแต่ละคน มีขนาดต่ำกว่า 3.4 ตารางเมตรต่อคน เห็นควรของงบประมาณปรับปรุงเรือนนอนเพื่อลดความแออัดในเรือนจำ โดยปรับปรุงพื้นที่ภายในห้องขังให้เป็นพื้นที่นอน 2 ชั้น โดยคำนึงถึงโครงสร้างอาคาร ความปลอดภัยระหว่างก่อสร้างและความปลอดภัยของการใช้งานในระยะยาว

5. จากปัญหาฝักบัวอาบน้ำไม่เพียงพอนั้น ควรมีการบริหารจัดการโดยแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังให้สามารถเลือกอาบน้ำตามความสมัครใจจากการอาบน้ำ 2 ระบบ คือฝักบัวหรือระบบขันตักจากอ่างน้ำรวม และการแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังให้อาบน้ำตามรอบที่กำหนด พร้อมกำหนดระยะเวลาในการอาบน้ำต่อรอบตามความเหมาะสม

6. ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำเนื่องจากอัตราความจุผู้ต้องขังเต็มทีของเรือนจำสามารถจุได้เต็มที่ (เพิ่ม 30%) 5,749 คน แต่ในปัจจุบันเรือนจำพิเศษธนบุรีมีผู้ต้องขังจำนวนกว่า 6,096 คน (ข้อมูล วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2562) ซึ่งเกินความจุมาตรฐานที่รับได้ 347 คน คิดเป็น 6.04% ทำให้เกิดปัญหาความแออัดขึ้น ส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านการควบคุม และแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ควรหันไปใช้มาตรการทางเลือกแทนการให้โทษจำคุกในเรือนจำครอบคลุมตั้งแต่การเบี่ยงเบนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจนถึงการใช้มาตรการทางเลือกในการลดโทษหรือการลดโทษหรือจำคุก

■ บรรณานุกรม

- งามใจ ทวีชนม์. (2550). *การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกรมราชทัณฑ์. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา. (2546). *ทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- นัทธิ จิตสว่าง. (2542). *หลักทฤษฎีวิทยา: หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์.*
- บุญญาฤทธิ์ ศรีเยี่ยมโถม. (2560). *มาตรฐานการจัดสวัสดิการให้กับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดชัยนาท. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.*
- ยศวรรธน์ การะเกตุ และคนอื่น ๆ. (2558). *คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการราชทัณฑ์ในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นสารสินธุ์”. วารสารการเมืองการปกครอง, 5(1), 148-165.*
- วัชรารุณ คาคประคอง. (2556). *การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ศึกษากรณีเรือนจำจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2560). *ขับเคลื่อน “ข้อกำหนดแมนเดลา” เดิมรูปแบบครั้งแรกในโลกที่เรือนจำพิเศษธนบุรี. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2563, จาก <https://bit.ly/3A05xwX>*

สุกฤตา เพชรหนองชุม. (2552). ปัญหาด้าน
สวัสดิการผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลาง
คลองเปรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

อากาศกร งามปลอด. (2558). การปฏิบัติตาม
มาตรฐานด้านคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำ
กลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สารนิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอมณีการณ์ อัครศิริพันธ์. (2558). สิทธิในการ
รับบริการของผู้ป่วยซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่มา
รับบริการในโรงพยาบาลตำรวจ. สารนิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

หนังสือต่างประเทศ

World Prison Brief. (2018). *World prison brief
data in Thailand*. Retrived May 3, 2020,
from [https://prisonstudies.org/country/
thailand#further_info_past_trends](https://prisonstudies.org/country/thailand#further_info_past_trends)

